

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Гедзика Андрія Миколайовича
на дисертацію Курача Миколи Станіславовича
«Теоретичні і методичні засади навчання художнього проектування
майбутніх учителів технологій», представлену на здобуття наукового
ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності
13.00.02 – теорія та методика навчання технологій**

Підготовка майбутніх учителів технологій у сьогодишніх умовах реформування системи шкільної та вищої освіти потребує нових концептуальних підходів, що передбачатимуть оновлення як її змісту так і методики його реалізації. Ми погоджуємося з автором дисертаційної роботи, що важливим компонентом готовності вчителя технологій до реалізації завдань трудового навчання та виховання школярів є належний рівень його художньо-трудової підготовки, яка містить широкий спектр узагальнених художньо-проектних, техніко-технологічних і методичних знань, умінь і компетентностей. Формуванню ж художньо-проектних знань та умінь студентів сьогодні приділяється недостатня увага, поза увагою дослідників залишилося моделювання навчання художнього проектування майбутніх педагогів, яке давало б можливість врахувати концепцію, методологію та специфіку формування художньо-проектних знань та умінь майбутніх учителів технологій. Вищезазначене обумовлює безперечну актуальність дисертаційного дослідження Курача Миколи Станіславовича.

Вважаємо, що науковий апарат дослідження обґрунтовано належним чином, безумовною є наукова новизна отриманих результатів, їх теоретичне та практичне значення.

Дисертаційна робота складається зі вступу і п'яти розділів, в яких поетапно розкриваються завдання, хід та результати дослідження.

У першому розділі – «Теоретико-методологічні та концептуальні засади навчання художнього проектування майбутніх учителів технологій» автором охарактеризовано базові поняття дослідження, ретельно проаналізовані існуючі підходи науковців до трактування цих понять і чітко

висловлена своя позиція до кожного з них; здійснено вивчення стану дослідженості проблеми навчання художнього проектування студентів у педагогічній теорії та практиці; проаналізовано нормативно-правові положення, які відображають вимоги суспільства до сучасного педагога; розкрито теоретико-методологічні засади і розроблено концепцію методичної системи навчання художнього проектування майбутніх учителів технологій.

Наголосимо на відповідальному ставленні дисертанта до вивчення літературних джерел з проблеми художньо-трудової підготовки майбутніх учителів технологій та аналізу змісту навчальних програм основної та старшої школи на предмет виявлення змісту навчального матеріалу художньо-проектного характеру.

У другому розділі – **«Модель методичної системи навчання художнього проектування майбутніх учителів технологій»** дисертантом розглянуто загальні питання педагогічного моделювання методичних систем навчання, які дозволили схарактеризувати сутнісні ознаки складників методичної системи навчання художнього проектування студентів, що, на нашу думку, дозволило оптимізувати процес її моделювання.

Нам імponує, що дисертант, виходячи з узвичаєних науково-педагогічних уявлень, під методичною системою навчання художнього проектування майбутніх учителів технологій розуміє сукупність взаємозв'язаних складників: цільового, змістово-процесуального, організаційно-управлінського та результативно-оцінювального, які екстраполюються в мету, зміст, умови, організаційні форми, методи, технології, засоби тощо, необхідні для створення цілеспрямованої, чітко визначеної педагогічної взаємодії суб'єктів творчого освітнього процесу, прогнозованим результатом якої є високий рівень сформованості у студентів художньо-проектних знань та вмінь.

Заслуговує схвалення розроблена дисертантом модель методичної системи навчання художнього проектування майбутніх учителів технологій, яка дозволила описати зміст і процес організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії та співтворчості, виявити спрямовуючу, спонукальну і смислоутворювальну

функції, визначити організаційно-педагогічні умови та розробити навчально-методичний супровід і діагностичний моніторинг цього освітнього процесу.

У третьому розділі – **«Особливості методики навчання художнього проектування майбутніх учителів технологій»** обґрунтовано психолого-педагогічні основи формування художньо-проектних знань й умінь студентів, аргументовано необхідність навчання спецрисунку в контексті пропедевтичної підготовки студентів до художньо-проектної діяльності, розкрито методичні засади та виявлено організаційно-педагогічні умови навчання художнього проектування майбутніх учителів технологій.

Зазначимо, що вдало розкрита дисертантом сутність психологічних якостей і властивостей особистості, необхідних для успішного здійснення творчої художньо-проектної діяльності дозволила дійти висновку, що процес художньо-проектної підготовки майбутніх учителів технологій має бути спрямований на освоєння механізмів творчої діяльності, які дозволять студентам набути значущі особистісні характеристики креативності.

Ми поділяємо його думку щодо необхідності того, щоб під час навчання художнього проектування кожен студент повинен індивідуально пройти усі етапи творчості й особисто зазнати психічних станів, які при цьому виникають.

Варто відзначити розроблені в контексті проблеми дослідження зміст і методику викладання пропедевтичної дисципліни «Спецрисунок», від якої безпосередньо залежить якість підготовленості студентів до творчої художньо-проектної діяльності. Метою цієї дисципліни є формування у майбутніх учителів технологій практичних умінь і навичок з техніки та композиції рисунку, виховання у них художньо-естетичного сприйняття навколишнього світу і предметного середовища, розвиток просторової уяви та фантазії, пізнавальної активності, естетичного смаку, творчих здібностей тощо.

Запропонована методика навчання художнього проектування, яка представлена у вигляді структурної взаємодії основних елементів процесу пізнання, спирається на досягнення художньої дидактики та відображає педагогічну взаємодію викладача і студентів.

У четвертому розділі – **«Використання можливостей комп'ютерної графіки у процесі розв'язання студентами художньо-проектних завдань»** автором здійснено дидактичний відбір графічних редакторів, призначених для розв'язання художньо-проектних завдань та запропонована методика їх використання в процесі навчання художнього проектування майбутніх учителів технологій.

Дисертантом визначено можливості та резерви ефективного використання комп'ютерних графічних редакторів для підвищення активізації та результативності навчального процесу, зокрема на етапі візуалізації об'єкта проектування та подано порівняльну характеристику традиційних графічних засобів і можливостей комп'ютерної графіки в процесі художньо-проектної підготовки майбутніх учителів технологій.

Ми підтримуємо та схвалюємо ідею автора щодо необхідності здійснення дидактичного відбору графічних редакторів з величезної кількості прикладного програмного забезпечення на основі встановлених ним показників (популярність графічного редактора серед студентів і викладачів; детальність та доступність висвітлення можливостей програмного засобу у вітчизняній науково-методичній літературі з проблем комп'ютерної графіки; діапазон виконуваних завдань художнього проектування; простота інтерфейсу, швидкість оволодіння інструментальними засобами; доступність на ринку програмних продуктів; невимогливість до апаратного забезпечення; сумісність з роботою однотипних програмних засобів).

Значну увагу у своєму дослідженні Курач М.С. приділяє методиці використання систем автоматизованого проектування (САПР) у процесі навчання художнього проектування студентів, що суттєво підсилює практичний аспект дослідницької роботи.

У п'ятому розділі – **«Дослідно-експериментальна перевірка ефективності методичної системи навчання художнього проектування майбутніх учителів технологій»** здобувачем розкрито етапи та методику організації експериментальної роботи; проаналізовано та узагальнено результати педагогічного експерименту.

Схвалюємо здійснене дисертантом обґрунтування методики та організації проведення педагогічного експерименту. Погоджуємося з ним щодо мети та етапів експериментальної роботи.

Зазначимо, що гіпотезою педагогічного дослідження було висунуто припущення про те, що ефективність навчання художнього проектування майбутніх учителів технологій істотно підвищиться, якщо: теоретично обґрунтувати процес художньо-проектної підготовки майбутніх учителів та розробити концепцію методичної системи навчання художнього проектування студентів; на основі запропонованої концепції розробити модель зазначеної методичної системи; визначити організаційно-педагогічні умови, зміст, форми, методи, засоби навчання художнього проектування й організації творчої художньо-проектної діяльності та впровадити їх на різних рівнях професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів технологій; розробити засоби діагностування рівнів сформованості художньо-проектних знань й умінь студентів; упровадити розроблену методичну систему в освітній процес педагогічних вищих навчальних закладів. Це зумовило здобувачу в теоретичній частині роботи здійснити наскрізне моделювання навчання художнього проектування студентів, орієнтованого на кінцевий результат - сформованість у майбутніх учителів технологій художньо-проектних знань та умінь; обґрунтувати цільовий, змістово-процесуальний, організаційно-управлінський та результативно-оцінювальний складники розробленої моделі; ввести до змісту художньо-проектної підготовки студентів ряд спеціальних навчальних дисциплін («Спецрисунок», «Художнє проектування», «Основи теорії і методики творчої художньо-проектної діяльності школярів»), визначити організаційно-педагогічні умови, зміст, форми, методи, засоби навчання художнього проектування та в експериментальній частині підтвердити їх ефективність.

Як свідчать результати педагогічного експерименту, дисертанту вдалося суттєво покращити рівень сформованості художньо-проектних знань й умінь студентів експериментальних груп (високий рівень продемонстрували 25,53%

студентів експериментальних груп порівняно з 13,74% студентів контрольних груп). Низький рівень художньо-проектної підготовки майбутніх учителів технологій в цих групах було виявлено лише у 11,17%, в той час як у контрольних групах відсоток таких студентів становив 35,71%.

У процесі статистичної обробки результатів дослідження дисертантом доведено, що вищий середній показник якісних змін рівня сформованості художньо-проектних знань й умінь студентів експериментальних груп, порівняно з контрольними групами, не зумовлений випадковими чинниками, а є результатом цілеспрямованого впровадження складників і компонентів методичної системи навчання художнього проектування з дотриманням визначених організаційно-педагогічних умов формування у майбутніх учителів технологій художньо-проектних знань і вмінь.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає у розробці та впровадженні у навчальний процес педагогічних ВНЗ навчально-методичного забезпечення системи навчання художнього проектування майбутніх учителів технологій, яке містить:

- складові системи Галузових стандартів вищої освіти галузі знань 0101 «Педагогічна освіта» у вигляді змістових модулів структурно-логічної схеми освітньої програми для напряму підготовки 6.010103 «Технологічна освіта» (наказ МОН України від 25.11.11 р., № 1364);

- навчальні програми професійно-орієнтованих дисциплін «Спецрисунк», «Комп'ютерна графіка», «Художнє проектування», «Основи теорії і методики творчої художньо-проектної діяльності школярів» для професійно-орієнтованої підготовки вчителів технологій в умовах кредитно-трансферної системи організації навчального процесу;

- навчальні посібники для студентів спеціальності Технологічна освіта: «Технологія деревообробного ремесла» (гриф МОН України від 31.07.2012 р., № 1/11 125-84); «Художня обробка матеріалів: орнаментика і технологія» (гриф МОН України від 22.03.2013 р., № 1/11 58-25); «Художнє проектування: композиція і графіка моделей одягу» (гриф Кременецької обласної

гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка від 25.02.2016 р., протокол № 5);

– комплекс різнорівневих завдань репродуктивного, проблемно-пошукового і творчого характеру для практичних занять з дисципліни «Художнє проектування» для бакалаврів спеціальності Технологічна освіта;

– електронний навчально-методичний комплекс у формі Web-сторінки, на якій розміщено навчально-методичні матеріали з курсу «Художнє проектування».

Основні положення дисертації М.С. Курача відображено в 47 публікаціях, з яких 1 одноосібна монографія, 4 навчальних програми, 3 – навчально-методичних посібники (2 – з грифом МОН України), 25 статей у фахових наукових виданнях (5 з них – у виданнях іноземних держав або у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз), 14 публікацій в інших наукових виданнях і матеріалах конференцій. Наукові положення, висновки та рекомендації достатньо повно викладено в означених друкованих працях.

Зміст, результати, висновки та джерельна база дослідження М.С. Курача є вагомим внеском у вітчизняну педагогічну науку та можуть бути використані керівниками та науково-педагогічними працівниками вищих педагогічних навчальних закладів у процесі розробки навчальних планів, програм, організації та проведення занять зі студентами спеціальності Технологічна освіта а також в процесі організації самостійної роботи студентів, розв'язання ними індивідуальних завдань в процесі курсового і дипломного проектування.

Разом з тим висловимо певні побажання щодо вдосконалення дисертаційної роботи:

1. Характеризуючи компоненти готовності вчителів технологій до реалізації завдань трудового навчання та виховання школярів, Микола Станіславович відзначає належний рівень їх художньо-трудової підготовки, яка містить широкий спектр узагальнених художньо-проектних, техніко-технологічних і методичних знань, умінь і компетентностей (с. 5 дисертації),

проте в роботі відображено більш знаннєвий підхід до художньо-проектної підготовки студентів ніж компетентнісний.

2. На с. 92 дисертації автор зазначає, що: «мотивом формування у майбутніх учителів технологій художньо-проектних знань та вмінь є усвідомлення необхідності їх оволодіння та застосування в умовах організації та здійснення творчого процесу як в педагогічному ВНЗ, так і майбутній професійно-педагогічній діяльності». Вважаємо, що тут потрібно було б розширити та обґрунтувати коло мотивації студентів, вказавши на пізнавальні, матеріальні, соціально-професійні, художньо-естетичні, духовні групи мотивів

3. У параграфі 2.4. дисертації автором характеризується організаційно-управлінський складник моделі методичної системи формування у майбутніх учителів технологій художньо-проектних знань й умінь, в розкритті якого акценти, в основному, проставлено на організацію самостійної роботи студентів. На нашу думку, більше уваги тут варто було б приділити характеристиці підходів щодо проведення аудиторних занять зі студентами.

4. Однією з важливих проблем під час вивчення художнього проектування є розробка моделі практичного заняття. Автор дисертації подав численні зразки вправ та завдань, технології реалізації інтерактивних методів. При цьому, на наш погляд, вартісною інформацією з проблеми дослідження могла б бути обґрунтована та розроблена модель практичного заняття з дисципліни, на якому, наприклад, представлено індивідуальні способи виконання студентами завдань із використанням набутих на попередніх етапах навчання художньо-проектних умінь і навичок та досвіду творчого виконання художньо-проектних завдань.

5. Існує певна неузгодженість у часі між запропонованими автором об'єктами для моделювання за допомогою САПР та вивченням відповідного матеріалу майбутніми учителями технологій. Так, наприклад, на с. 349 автор представляє послідовність моделювання кутника для кабінету математики (рис. 4.7), який зможуть виготовляти студенти на початкових заняттях у столярній навчально-виробничій майстерні, тобто на 1 курсі. Водночас на с. 361 представлено рекомендації щодо вивчення курсу «Комп'ютерна графіка»,

де розглядаються питання використання відповідного програмного забезпечення, після засвоєння таких базових дисциплін, як «Основи інформатики», «Нарисна геометрія», «Креслення» і «Спецрисунок», тобто на 3 чи 4 курсі.

6. В дисертаційному дослідженні, на нашу думку, при обґрунтуванні змістового компоненту навчання майбутніх учителів технологій художнього проектування бажано б було приділити увагу питанню міжпредметних зв'язків.

7. Окремі положення висновків до розділів дисертації носять дещо декларативний характер, і не в повній мірі узагальнюють одержані автором результати проведених досліджень. Звертають на себе увагу дослівні повторення у висновках до розділів та у загальних висновках.

8. На жаль, дисертація не позбавлена огріхів, що стосуються її оформлення. Насамперед йдеться про незначні вади комп'ютерного форматування. Трапляються в роботі поодинокі орфографічні та лексичні недогляди, хоча в цілому робота послідовна, вичитана і написана із дотриманням наукового стилю української мови.

Проте висловлені недоліки не є принциповими і не виливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження. Робота виконана на належному науково-теоретичному рівні, є актуальною, завершеною і самостійною. Автореферат і наукові публікації відображають основний зміст дисертації. Робота містить нові як теоретичні, так і практичні результати, що в сукупності є суттєвим для вирішення проблеми змісту і методики підготовки майбутніх учителів технологій.

Аналіз дисертаційної роботи та автореферату дає підставу зробити висновок про те, що дисертація Курача Миколи Станіславовича на тему: «Теоретичні і методичні засади навчання художнього проектування майбутніх учителів технологій» за актуальністю, науковим рівнем, науковою обґрунтованістю, достовірністю, практичною значущістю, якістю оформлення та повнотою викладу відповідає вимогам відповідає п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого

наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а її автор – Курач Микола Станіславович заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання технологій.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
перший проректор Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини

А.М. Гедзик

Ректор Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини,
доктор педагогічних наук, професор

О.І. Безлюдний